

THỦ BÀN VỀ "KHỔ" CỦA NHÀ PHẬT

*"Đời là bể khổ";
"Nước mắt của chúng sanh nhiều hơn nước đại
dương" -*

*hai câu nói này của Đức Phật Thích Ca Mâu Ni
(được truyền khẩu) - đã gây ra nhiều vấn đề khiến
không ít người hiểu sai về nhà Phật - đặc biệt, ít
nhiều "thương tổn" đến Bốn sự Thích Ca Mâu Ni*

...

TỪ NỀN TẢNG CƠ SỞ TRIẾT HỌC PHẬT ...

"Tứ Diệu Đế" và "Thập Nhị Nhân Duyên" - là
phần cơ bản của Triết học (hệ thống triết lý khoa
học) đạo Phật.

Trong khuôn khổ giới hạn, ở đây, chỉ xin lướt qua
về "Tứ Diệu Đế":

Tứ Diệu Đế gồm: Khổ đế, Tập đế, Diệt đế và Đạo
đế.

KHỔ ĐẾ: ("**Đế**" có nghĩa là sự thật vững chắc -
đối nghịch là giả dối không vững bền) .

Khổ đế là (*sự thật*) về sự khổ nơi con người.

Có hằng hà sa số những cảnh khổ - với những
cung bậc khác nhau ...

Trong Khổ đế, Phật Thích Ca Mâu Ni đã giới thiệu khái quát một số cảnh khổ:

*"Này các Tỳ Kheo, sanh là khổ, già là khổ, bệnh là khổ, chết là khổ, thương yêu mà biệt ly là khổ, mong cầu nhưng không được là khổ ...
Tóm lại chấp thủ năm uẩn là khổ".*

TẬP ĐẾ:

Là (sự thật) về nguyên nhân sự khổ.

Có hằng hà sa số những nguyên nhân đem đến sự khổ cho con người: nguyên nhân gần, nguyên nhân xa, nguyên nhân của nguyên nhân ... và những nguyên nhân này được kế thừa từ đời này sang đời khác, từ kiếp này sang kiếp khác ...

Để chúng sanh dễ hiểu, Thế Tôn cũng đã khái quát: có mười thứ gây phiền não là:

Tham; Sân; Si; Mạn; Nghi; Thân kiến;
Biên kiến; Kiến thủ; Giới cấm thủ và Tà kiến.

DIỆT ĐẾ:

Là (sự thật) về việc tiêu trừ các nguyên nhân đã nêu trong Tập đế - bằng cách KHÔNG, hoặc TỪ BỎ (LY), hoặc CẮT ĐỨT (ĐOẠN) .

Ví như: không Tham; không Sân; không Si ; từ bỏ (ly) Tham; từ bỏ (ly) Sân; từ bỏ (ly) Si; từ bỏ (ly) lấy của không cho; cắt đứt (đoạn) Ái v.v...

ĐẠO ĐẾ:

Là (*sự thật*) về con đường chấm dứt vĩnh viễn sự khổ - đó là cứu cánh giải thoát Niết Bàn.

Để thuận lợi cho việc tu tập, Phật Thích Ca Mâu Ni đã hướng dẫn "*Ba mươi bảy phẩm trợ đạo*" - (tức, ba mươi bảy cách thức trợ giúp cho con đường tu tập) - sau này, phần lớn chọn tám phẩm là "*Bát Chánh Đạo*" và bảy phẩm là "*Thất Giác Chi*" làm những phẩm trợ giúp cho mình.

Để dễ dàng hơn nữa cho người tu tập, Phật Thích Ca Mâu Ni giới thiệu ba "mệnh đề" chung - cho người tu tập pháp Phật, đó là: GIỚI-ĐỊNH-TUỆ.

Đây có thể xem là phương pháp tu - tối đơn giản - nhưng vẫn mang đến kết quả cao nhất.

Người tu Phật trước hết phải giữ nghiêm Giới luật; ly Dục, ly Bất thiện pháp, ly Tham, ly Sân, ly Si, đoạn Ái - kế tiếp, thực hành *Thiền* để mở cánh cửa đi vào *Định*; sau đó, từ *Định*, Trí tuệ được khai mở - theo các mức: *Sơ thiền*; *Nhị thiền Tam thiền*, và *Tứ thiền*.

Cuối cùng, Trí tuệ (*Trí huệ*) đạt mức *Ba-La-Mật*. (*Ba-La-Mật* hay còn gọi là *Ba-La-Mật-Đa* có nhiều nghĩa khác nhau. Ở đây có nghĩa là: *tuyệt đỉnh, tối thượng*. Trí tuệ *Ba-La-Mật* ở đây còn có tên gọi khác là *Nhất Thiết Trí*).

Sự nhận biết, sự hiểu (trí) của người đã đạt được *Định* - đặc biệt, với *Nhất Thiết Trí* - đó là sự nhận biết, sự hiểu - vô cùng vô tận ...

ĐẾN SỰ BIẾT ... NGOÀI SỨC TƯỢNG TƯỢNG CỦA CON NGƯỜI.

Sức tưởng tượng của con người vốn rất phong phú và to lớn - song, sự hiểu và nhận biết của "*Trí tuệ Ba-La-Mật*" - đã vượt hẳn sức tưởng tượng của con người.

Trong các kinh sách Phật cho hay: giữa giới Phật và giới Người có khoảng cách xa tựa như giữa giới Người và giới Súc sanh. *Con bò ở Việt Nam không thể thấy con bò ở phương Tây - và chúng không thể liên lạc với nhau qua điện thoại ... (Chú giải kinh Pháp Cú).*

Sự hiểu và nhận biết của "*Trí tuệ Ba-La-Mật*" còn cho biết: Những con bò ấy là tiền thân và cũng là tương lai của con người. Chúng không chỉ là tương lai của con người - chúng còn là tương lai của những vị Phật. Điều này đã khiến những con người vốn đầy lòng "kiêu hãnh" nổi điên trong tức giận ...

Không chỉ dừng lại như vậy, sự hiểu và nhận biết của "*Trí tuệ Ba-La-Mật*" còn cho biết về điều không tưởng: con người hiện thân ngày nay, đã trải qua "*Vô lượng A-tăng-kỳ kiếp*" - tức, đã trải qua rất nhiều "*Kiếp trái đất*" - tức, đã trải qua hàng tỷ, tỷ năm ... Từ đây, nhà Phật đã chỉ ra: "*Đời*" người phải đắm chìm trong vòng tử sinh luân hồi - tức, chìm đắm trong "*bể khổ*". Vì vậy mà có câu: "*Đời là bể khổ*"; vì vậy mà có câu: "*Nước mắt chúng sanh nhiều hơn nước của đại dương*".

Các "Triết học vĩ đại"; các nhà "Đại trí thức"; các bậc "Học giả thông thái" ... vốn được người đời ngưỡng mộ, thán phục, xưng tụng, tôn vinh ... bổng chốc - như thể - hóa thành con rối với "trò lô bịch" - thì, không thể không nổi đóa - không thể không phát cuồng ...

Than ôi, đó gọi là "sự đời".

Bồ Đề

08.08.2023

Chú thích:

Trong kinh “Kim Cương Bát Nhã Ba La Mật” - thường gọi là kinh Kim Cang - Thiền sư Thích Nhất Hạnh dịch - Đức Phật Thích Ca Mâu Ni nói:

"Tu Bồ Đề, ta nhớ vô lượng A tăng kỳ kiếp về trước, trước khi được gặp Phật Nhiên Đăng, ta đã từng gặp tám trăm bốn vạn ức na do tha các vị Phật. Và với vị nào ta cũng đều có cúng dường và hầu cận".

"A-tăng-kỳ-kiếp" (Asaṅkheyya kappa) - là thời gian thực hành pháp độ của vị Bồ tát Chánh giác, Bồ tát Độc Giác và Bồ tát Thượng thủ Thịnh văn, đơn vị tính là “Kiếp trái đất” hay “Đại kiếp”.

Một "Đại kiếp" (Mahākappa) là kiếp của trái đất (từ khi trái đất hình thành cho đến khi trái đất "băng hoại" để hình thành mới). Theo Wikipedia: tuổi của trái đất tính đến hiện tại được ước tính là 4,54 tỷ năm .

Như vậy, Đức Phật Thích Ca Mâu Ni đã "nhìn lại" quá khứ của mình từ: "*vô lượng A tăng kỳ kiếp*" - tức hằng hà sa số "*Kiếp trái đất*" - có nghĩa, Ngài (con người) đã đi qua hàng tỷ, tỷ ... năm rồi ...